

SCHOOL EN LEVEN.

WEEKBLAD

VOOR OPVOEDING EN ONDERWIJS IN SCHOOL EN HUISGEZIN,

ONDER REDACTIE VAN

Verschijnt elken Donderdag.

JAN LIGTHART EN R. CASIMIR.

Prijs per jaargang van 52 nummers fr. p. p. / 3,90.

Te Groningen bij J. B. WOLTERS.

Redactie-adres:
Tullinghstraat 4, 's-Gravenhage.

Advertentiën 15 cent per regel.

VADERS?

door NANNIE VAN WEHL.

Is dat een dag!

Zijn dat dagen!

Vanuit de ramen van mijn werkkamer zie ik in de immense wijde, in de ontzaggelijke grauwte, onmetelijk koepelend over de stad, die klein lijkt en nietig.

De rivier is bruingeel, of grauwegeel of grauw, alle uren anders, en toch weer dagen lang eender van woeste somberheid.

Onrustig woelt het water en golft, en klotst, en de golfjes slaan over, worden woedend, ongeduldig schuim.

Ik ben veel alleen, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Want het jaar spoedt ten einde en dan jaagt het de zakenmenschen door het land, alsof er nog niet genoeg gedaan was in al die maanden, die daar vloten.

Niets is in deze stad mooi dan de rivier, maar die is van zulk een ongeëvenaarde schoonheid, dat ze me boeit, uur na uur, dag na dag, maand na maand, en niets me kan bewegen, weken lang soms, de onschone stad binnen te gaan en te baggeren in modder en slijk.

De rivier is schoon en heerlijk, in de zonneweelde van den zomer, in het nevelenspel van den herfst, en nu toch ook, nu een immense grauwte koepelt over de stad, die klein lijkt, over de woelende, schuimende, klotsende, bruingele rivier. — Schoon en heerlijk in zijn weemoed en somberte.

Hoe somber!

Als ik zit te mijmeren op mijn uitkijkplaats, voor het breede raam, worden mijn gedachten somber als de grauwte, oproerig als het woelende water, niets ontziend als de storm, die dagen lang al mijn huis geeselt. —

Een klein zonnestraaltje is gevallen in al de somberte. Ik heb 't bericht gekregen, dat een vriend van me geslaagd is voor zijn semi-arts examen.

Dat's heel gelukkig. Want hij zakte al eens en —

Het kleine zonnestraaltje is verdwenen en mijn gedachten worden weer oproerig als het water — niets ontziend als de storm. —

De vorige maal zakte hij. Hij is vijf-en-twintig jaar. Niets, hoor je — niets is er op hem te zeggen, maar

geleerd is hij niet. Toen is zijn vader woedend geworden, en heeft hem, den jongen, die vijf-en-twintig jaar was, en zakte, omdat hij niet geleerd was, *geslagen*. Geslagen.

Ik wou, dat ik nu in de plaats van mijn vriend was. Want mijn vriend is te goed. Dan ging ik naar mijn vader, met een dikken stok, en ik zou zeggen:

„Toen ik gezakt was, sloeg jij mij. Nu ik geslaagd ben, kom ik jou een pak slaag geven. Pak aan, hier is 't.”

Dat zou niet heel logisch zijn, die redeneering. Maar misschien was mijn vader er wat welopgevoeder en beter gemaniërd van geworden.

Ik ben erg driftig geworden, terwijl ik dit schreef. Mijn hart punkt er bij.

Ik weet nog veel meer, allemaal om te herhalen in je zelf, als je op den uitkijk zit naar het woelende water, als je gek gemaakt wordt door den niets ontzienden storm, die je huis doet beven, en verkillend door de niet te stoppen reten vaart.

Ik moet denken aan een kennis van me, die erg dom was. Zijn vader zocht geen handenarbeid voor hem, maar liet hem opleiden voor Breda. Nu, dat haalde hij natuurlijk niet. Kampen was te min — 't was een erg fatsoendelijke vader. Toen moest die kennis examen doen voor iets in den Haag. Ik weet 't niet precies meer. 't Zal misschien wel voor klerk op een ministerie geweest zijn. En dat haalde hij weer niet. En toen moest hij weer voor wat anders examen doen. Ik wou, dat ik 't precies wist, waarvoor. Maar enfin mijn bedoeling zal toch wel duidelijk worden. Maar hij zakte. En toen werd dat examen doen een h el relletje. De vader kon geen oproeping in de courant zien, of de zoon moest zijn stukken inzenden en examen doen, in de hoop, dat hij hier of daar bij stom toeval zou slagen. De vader keek gelukkig nog wel een beetje uit, waarheen hij zijn zoon zond, en zoo is 't niet gebeurd, dat hij examen ging doen als handwerkonderwijzers. Maar voor de rest heeft hij zoowat alles meegemaakt.

Doch op een goeden dag kreeg mijn kennis, die wel onbekwaam tot leeren, maar overigens heelemaal niet van gezond verstand ontbloot was, moed in zijn lijf. Het was jammer, dat 't zoo laat kwam. En toen stapte hij naar zijn vader en sprak de volgende gedenkwaardige woorden:

„Hoor eens, ouwe heer, als je nou weêr wil, dat er examen gedaan wordt, dan doe je 't zelf. Atjuus, ik groot je.”

En toen ging mijn kennis naar Amerika. En hij deed er, wat zijn hand vónd om te doen, en hij is er een man geworden.

Als je de redeneering van mijn kennis uit gaat pluizen, is die weêr niet heelemaal logisch.

Maar 't was 't rechte woord op de rechte plaats, en ik vind wel, dat 't opvoedkundig was.

Ik weet nog veel meer, veel ergerlijks.

Ik heb een vriendin, waar ik heel veel van houd. Haar vader heeft al zijn levensdagen een manufactuurwinkel gehad. Die was dus nu zoo langzamerhand uit den tijd geraakt. Mijn vriendin moet zelf haar brood verdienen en ging met haar vader overleggen, hoe ze de zaak kon overnemen. Goed, dat werd allemaal bepraat en behandeld, en op 't laatst werd 't beschreven, en de zaak was mijn vriendin. Ze is heel verstandig en heeft goed in de wereld rondgekeken. En toen ze nu eenmaal in haar eigen zaak zat, wou ze die natuurlijk zoo maken, dat ie weer op de hoogte van den tijd was, want ze wou er graag der heele leven mee doen, ook al ging ze eens trouwen. Toen verzon ze de allernoodigste veranderingen en zette dat alles eens op papier.

Ze moest er blouses en rokken bij gaan verkoopen, want van naalden en spelden kan je tegenwoordig niet meer leven. Dus moesten er nette kasten komen, en een paskamertje en een groote spiegel. Niet eens een drie-deelige, die ik zoo mooi en praktisch vond, want die was veel te duur. Ik vertel er dat bij, omdat je zien moet, dat mijn vriendin 't heel gematigd aan wou leggen en niets over den balk wou gooien.

En daar had je toch haar vader eens moeten hooren! Hij had er zoo zijn leven lang in gezeten en er zijn brood niet in kon verdienen, en dan nog wel voor haar alleen.

't Hielp niet, of ze zich verdedigde met te zeggen, dat 't nu toch haar zaak was, en dat die verbeteringen aangebracht zouden worden van 't geld, dat zij zou opnemen.

Hij maakte zooveel ruzie tegen haar, dat ze er ziek van werd. Ze vermagde zoo erg, dat ze nu een roomkuur moet doen, en altijd door heeft ze temperatuurverhooging. Ze zei niet half genoeg, die arme meid. Ik heb haar heel erg opgestookt, maar 't hielp niet. Ik heb haar voorghouden, dat ze nou toch een groot mensch was, en tegen haar vader moest zeggen, dat ze van mensch tot mensch met hem onderhandelen wou. Dat doen wij vieren met onzen vader ook. Dat's de eenige normale verhouding. Wat drommel, zouden wij, nu we bewezen hebben, menschen in de maatschappij te zijn, evengoed

als mijn vader 't al jaren is, zouden wij nu nog onder den plak moeten staan? Welneen, we bepraten 't eens met onzen vader, en we wikken 't eens zus, en we wikken 't eens zoo, en dan doen we wat 't beste is, onverschillig of mijn vader ons dat heeft aangeraden, of dat we 't zelf al zoo gedacht hadden.

Elke verbetering kwam met groote ruzie, en ten koste van het zenuwgestel mijner vriendin tot stand. Kaaten aan den wand voor de blouses — ruzie. Groote kapstokken voor de rokken — ruzie. Een grootere kachel — ruzie. Electrisch licht in de étalage — ruzie met donder en bliksem. En toen nu alles er tóch doorgedreven was, en keurig in de verf prijkte, toen stak de langbetreden planken winkelvloer daar duchtig bij af en toen herinnerde mijn vriendin zich, dat elke winkel, waarin men zichzelf respecteeren kan, er linoleum en een looper op nahoudt. En toen kwam er zóó'n ruzie, dat mijn vriendin hierheen vluchtte, en bijna een zenuwtoeval kreeg.

Enfin — alles kwam er tóch — en toen zou de winkel feestelijk geopend worden. Mijn kleine, dappere vriendin heeft vele lieve vrienden, en haar winkel was dien avond door hen gezamenlijk herschapen in een bloemhof. Wel dertig bloemenmanden en bouquetten waren gezonden als zoovele huldebetuigingen aan het meisje, dat van een ouderwetschen, somberen garen- en bandwinkel zoo iets uitlokkends had gemaakt.

Haar vader ging als een pauw rond te midden der vele bezoekers, die van hun belangstelling kwamen getuigen. Hij liet alles zien en wees alles aan. „Kijk,” zei hij, „nou heb ik hiêr die kasten laten maken. Zijn ze niet keurig? En hier die paskamer, met die fraaie meubeltjes en een spiegel. Daar kan je niet van buiten tegenwoordig. En hoe vin je dat zeil op den vloer? En die looper? Ik zeg altijd maar: „als je wat doet, moet je 't goed doen.”

Met werd er weer een groote kan room gebracht, die duur betaald moest worden van mijn vriendin haar geld, met hard en zuur werken verdiend. Ik zei: „Zal ik die nou eens op zijn kop stuk slaan?” Maar mijn vriendin wou 't niet hebben, en mijn man ook niet. Die zijn allebei veel te goed.

Het had misschien opvoedkundig gewerkt. Dat zei ik tegen mijn vriendin en toen zei ze: „Wat er grijs in is geworden, is er in gegroeid.” Maar 't is wel heel ongelukkig, dat hij nou maar door kan gaan met gekke streken en een ander grijze haren kan bezorgen.

En dan heb je daar nog den papa, die zijn zoon op een rijk meisje uitstuurt, en de sukkel neemt 't, en heeft er een hondenleven bij, wat me uitermate verheugt. En daar heb je den papa, die aan 't kwakkelen raakt en hard in arbeidswaarde achteruitgaat, maar 't verdoemt, om 't in te zien, en 't verdoemt, om een nieuwe kracht erbij te nemen, zoodat alles teerneer komt op de schouders van zijn zoon, die tóch al zooveel te doen heeft, zoodat de jongen grauwbleek rond loopt, met zwarte kringen onder de oogon, en al lang om den slaap is gebracht.

En je hebt den vader, die zijn zoon een eenvoudig, hard werkend meisje weigert, en dien zoon zedelijk aan

den rand van den afgrond brengt, en dat meisje aan den rand van waanzin, zóó, dat ze, wanneer eindelijk de jongen begrijpt, dat hij 't niet uit kán houden, en zijn vader de gehoorzaamheid op gaat zeggen en 't meisje gaat vragen, dat ze dan snerpend 't uitgilt: „Neen, zwakkeling, nù kan je met je vader trouwen!”

Ik denk haast wel, dat je aan mijn manier van schrijven merkt, dat ik niet zóó maar wat verzin, maar dat mijn gedachten, van 't eene droevige feit naar 't andere zijn gezworven.

De dag is ook zoo somber.

Het water klotst en slaat en woelt en bruist en schuimt.

De storm giert, en ontzeit niets.

Pannen vliegen af, ruiten slaan in.

Als ze 't toch maar hedenken wilden, allen, die als ik zijn, jong en toch een mensch in de maatschappij: Dat de dwingelandij nog nimmer slaven heeft gemaakt, maar dat de slaven de dwingelandij scheppen, nu en voortaan!

STUDIE DER LEVENDE TAAL.

Roomsche woorden van algemeen gebruik,

door A. W. STELLWAGEN.

III (Slot).

Uit den aard der zaak zijn er eene menigte Roomsche woorden in heel en half Latijn uit de kerktaal der Catholieken in de omgangspraak van alle christenvolken overgenomen, en in gebruik gebleven, ook na de Hervorming, die voor velen den dogmatischen band met Rome losmaakte. De kerkelijke woorden, hier bedoeld, zijn eene soort van gemeenschappelijk goed voor allen gebleven, die door hunne beschaving, hunne lectuur, hunne gedachtenwereld in één woord, behoefte hadden en hebben aan de overgeleverde begrippen, in de overgeleverde taal. Zij vormen als 't ware een internationaal bezit, communaal en onverdeelbaar, en in dezen zin aan hun oorsprong getrouw. Daar ze uit het kerkelijk Latijn geboren werden, zijn ze niet in elk opzicht Ciceroniaansch gebeeldhouwd, maar toch altijd verwant aan het classiek Latijn, dat als studievak, onderwijsstof en beschavingsmiddel, bleef bestaan voor heel de wereld. Wellicht werden ze in 't eene land wel eens vervormd, in 't andere soms verminkt; maar hunne oorspronkelijke waarde is toch altijd min of meer zichtbaar. Wie in de gemeenschap der Kerk bleven, verheugden zich over den geredden schat, en wie buiten die gemeenschap hun heil zochten, troostten zich, na 't afschaffen van het Latijn als kerktaal, hiermee, dat zoovele der Roomsche woorden hun oorsprong niet meer duidelijk toonden, over sommige andere dito, die het merk der Roomscheheid op hun aangezicht droegen. Er kwam nog bij, dat de aanraking van Roomsche en Onroomsche in Europa medewerkte om de kerkelijk geijkte woorden uit den voortijd voor allen te bewaren. Straks helpt dan nog het „Christendom boven geloofsverdeeldheid”

mede om er geen leed meer over te hebben, dat de volgelingen der nieuwe leer zoo dikwijls gebruik moeten maken van de terminologie der oude. Want hebben niet, wederkeerig, de Roomschen hunnen kring van denkbeelden, den voorraad hunner begrippen en daarmee den rijkdom hunner woorden, vergroot door den schat, dien de Protestanten aan de talen toevoegden? Ten laatste is het zóó geloopt, dat schrijvende en sprekende den gemeenschappelijken woordenschat zich ten nutte maken zonder zich telkens bewust te zijn van het aandeel des eenen en de toevoeging des anderen. En in niets is zoo duidelijk zichtbaar, dat de verdraagzaamheid onder de menschen is toegenomen, dan in het taalfait, dat Roomsche en Onroomsche elanders woorden gebruiken voor eigen gerief op eigen terrein.

In 't midden dezer bespiegelingen behooren oene reeks van voorbeelden, aan de taal van 't leven ontleend; eenige woorden en uitdrukkingen van Roomschen oorsprong in hun goed of kwaad Latijn, waarmee ze zich ook onder ona handhaafden en voor allen gangbaar bleven; als daar zijn: *anathema, aureool, ad patres, celibaat, creatuur, dies irae, ex cathedra, Ecce Homo, Gregoriaansch, jubilé, Madonna, miniaturen, miserere, nepotisme, orenus, peter en meter, profundis, propaganda, requiescat, sinecure, sic transit gloria mundi, talent, vox clamantis in deserto.*

Met het woord *anathema* moet het eerst afgerekend. Want dit is de banvloek des Pausen en der Kerk over alle ketterij en ongehoorzaamheid aan de kerkelijke instellingen. *Anathema sit!* „die zij vervloekt!” is ook de taal der Vulgata: 1 Cor. 16, 22. Maar in 't verloop der tijden is het woord van den pauselijken troon in 't leven der gewone stervelingen overgenomen, en spreken ook wij met al ons moreel gezag ons anathema uit over alle klein en groot vergrijp. En over wien wij het hebben uitgesproken, dien valt de *aureool* der braafheid van 't hoofd, al stond hij ook voor een heilige in zijn kring te boek. Want de aureool is de stralonskrans om 't hoofd des Heeren, der H. Maagd en den H. Jozef, van vele andere Heiligen ook, die tot de „triumfeerende kerk” zijn overgegaan. Er is een tijd geweest, dat alle niet-Roomschen hinder hadden van al die heiligenbeelden en die aureolen, soms van zilver en goud, welke de Roomschen zoo gaarne op hunne altaren plaatsden. Maar nu is het een andere tijd, en nu wenschen de rechtzinnigsten onder de Nederlandsche Protestanten, dat de aureool van genialiteit en arbeidzaamheid nog lang het hoofd van b.v. den oud-Minister Kuyper moge versieren!

Ad patres gaan is voor menschen op de plaats der eere ook wel 't denkbaar ergste. Maar is dit woord wel van Roomschen kom-af? Heel stellig, mijne vrienden, want ofschoon het in 't Boek der Richteren reeds herhaaldelijk voorkomt, en het b.v. in de vertaling als „tot zijne vaderen verzameld worden” staat aangeteekend, zoo moet toch opgemerkt, dat heel de beschaafde wereld de zegswijze gewoon is te bezigen naar de overzetting der Vulgata: „ad patres” gaan. Opgemerkt moet worden, dat de zegswijze òn door het veelvuldig gebruik, òn door den zin voor ironie onder de menschen in de eer-